

Kormányválság Lengyelországban

Wisniewski Anna

Az európai biztonságpolitikai kérdések és az európai alkotmány kapcsán összehívott brüsszeli csúcstalálkozót követően Varsóba hazatérve lemondott hivataláról Leszek Miller, lengyel miniszterelnök, aki május másodikán, vagyis az európai uniós csatlakozás másnapján kíván megválni a kormányfői széktől. Sokakban felmerült a kérdés, hogy vajon a madridi merénylet miatt omlott össze az USA iraki politikáját támogató második európai pillér, vagy az európai alkotmány kérdésében mutatott konpromisszumkészebb álláspont vezetett a miniszterelnök bukásához? Az okok azonban nem vezetnek ennyire messzire, mert a külpolitika terén kormány és ellenzék azonos véleményen volt. A döntés hátterében egyértelműen belső gazdasági és társadalmi problémák húzódnak meg, amelyek tanulságul szolgálhatnak a lengyelhez hasonló komoly társadalmi áldozatokkal járó transzformációs út végén álló többi csatlakozó ország számára is.

A miniszterelnök lemondását közvetlenül kiváltó ok március 26-án pénteken vált ismertté a nagyközönség előtt: új párt jött létre a lengyel baloldal berkeiben, amelyet a Baloldali Demokratikus Szövetségből (SLD) kivált 26 képviselő alapított Marek Borowski házelnök vezetésével. Az így létrejött Lengyel Szociáldemokrata Párt (SDPL) a baloldal évek óta tartó népszerűségvesztését kívánta megállítani ezzel a lépéssel, amit az elmúlt évek *korruptív botrányai*, a csaknem *húszszázalékos munkanélküliség*, valamint az *égető reformok ha-*

logatása csak tovább mélyítettek. Némileg sikerült ugyan a népszerűségvesztést az európai alkotmány kérdésében elfoglalt határozott lengyel állásponttal stabilizálni, de ez is kevés volt a politikai és gazdasági kudarcok ellensúlyozásához. A megválasztásakor, vagyis 2001-ben még a szavazatok 42 százalékát megszerző SLD támogatottsága mára tízszázalékosra apadt, s ezt azért is tartották különösen aggasztónak a pártból kivált képviselők, mivel az elvesztett szavazatok többsége a populista retorikát alkalmazó Önvédelem (Samoobrona) párt támogatottságát javítja. A pártszakadás egyben a miniszterelnök távozását is jelentette, mert a Borowski vezette SDPL csak Miller lemondása esetén biztosította támogatásáról az eleve kisebbségben kormányzó SLD-t. Kész helyzet elé állítva, a miniszterelnök bejelentette távozását.

Az azóta eltelt napok az utód személyét illető találgatásokkal teltek, s a jelenlegi állapot szerint, Włodzimierz Cimoszewicz külügyminisztert és Józef Oleksy korábbi miniszterelnököt megelőzve, a liberális gazdaságpolitikai nézeteiről híres Marek Belka, korábbi pénzügyminiszter tűnik legesélyesebbnek a posztra. A választás valószínűleg tudatos, hiszen az utód feladata nem kisebb lesz, mint a 90-es évek elején elkezdődött transzformációs folyamat befejezése, s az európai uniós csatlakozáshoz még szükséges harmonizáció megvalósítása. Mindez azért jelent különösen nehéz feladatot, mert egészen új társadalmi elvárások

mellett kell végrehajtania a kormánynak, mint a rendszerváltás idején. Amíg ugyanis a Balcerowicz-féle sokkterápiát a váltásra kész lengyel társadalom hajlandó volt felvállalni, addig ma már a nyugati jóléti társadalmi modellben gondolkodó embereknek nem könnyű újra és újra a már jól ismert megszorító intézkedéseket eladni. Az állami költségek visszafogása pedig elkerülhetetlen lesz, mivel a lengyel költségvetés immár harmadik éve jelentős hiánnyal küzd (a GDP 5%-a), s ezt a tényt az elmúlt három évben csaknem duplájára nőtt adósságállomány (a GDP 48%-a) még aggasztóbbá teszi. A lengyel átlagpolgárnak mindemellett nehéz lesz megmagyarázni, miért kell éppen neki fizetnie az egészségügyi ellátásért, s miért emelik fel a nyugdíjkorhatárt akkor, amikor a lengyel társadalom egyelőre az egyik legfiatalabb Európában. Az említett reformok ugyan elengedhetetlenek, de nem elegendők az államháztartás egyensúlyának visszaállításához, a szerkezeti problémák további halogatása nélkül az egyensúlyi helyzet továbbra sem valósulhat meg. Ez pedig olyan feladatok megoldását is feltételezi, mint a találoán fekete lyukként elkeresztelt ágazatokét: a szénbányászat, az egészségügy és a vasút modernizálásának végrehajtását. Az adó- és társadalombiztosítási fizetések elengedésével ezen ágazatoknak nyújtott indirekt állami támogatás a költségvetést óriási mértékben megterheli, s ezek felszámolása nélkül az adminisztratív megtakarításokat célzó megszorító csomagok (mint az idén márciusban elfogadott Hausner-csomag) csak kisebb kozmetikázásra, de nem mélyreható reformokra ad lehetőséget.

A lengyel politikai térkép az elmúlt években átrendeződött. A szintén a kormánypárt népszerűségvesztésével előretört jobboldali, liberális Állampolgári Platform (PO), kész lenne a reformok felvállalására, s a mostani pro-európai külpolitika továbbvitelére. Jelenlegi helyzetelőnye – a 22,2%-os támogatottság – azonban csak szűk mozgásteret biztosít számára az Andrzej Lepper vezette Önvé-

delemmel szemben. Az elmúlt évek politikai vitáira jellemző, hogy a gazdaság szerkezeti problémái és az európai uniós csatlakozás összefonódott a politikai jelszavakban, s mivel a lengyel társadalom jelentős része tart a tagságtól, ezeket a félelmeket ügyesen ki is használják az integrációellenes politikai erők. (Mindemellett az is igaz, hogy nem segítenek ezt megakadályozni az uniós tagállamok részéről érkező „védintézkedések”, amelyeket elsősorban a lengyel munkavállalóktól való félelem irányít.) A társadalmi problémákra és az uniótól való félelemre alapozó demagóg jelszavak ügyes alkalmazásával a Lepper-féle párt ma már 18,9%-os támogatottságot élvez, s meg is kezdte népszerűsítő kampányát, az „ők már kormányoztak” jelszóval hirdelve politikai ellenfelei alkalmatlanságát. A baloldali pártok egyelőre szétaprózódtak, s az SLD-nek jelenleg nem sok babér teremne egy esetleges választásokon (ahogy a Borowski vezette SDLP-nek sem).

Az ebben a helyzetben a hatalomra kerülő kormánynak óriási felelőssége lesz abban, hogy milyen határozottsággal fog a még hátralevő feladatokhoz, s ezeket miképpen kommunikálja a társadalom felé. Nehéz feladata van emellett Aleksander Kwasniewski köztársasági elnöknek is, akinek nem csupán a megfelelő jelöltet kell megtalálnia, de adott esetben az előrehozott választások lehetőségét is mérlegelnie kell. Jelenleg ezt elveti minden pro-európai politikai erő, hiszen túl nagy lenne a kockázata annak, hogy a populista erők magukhoz veszik a hatalmat. Egy ilyen fordulatot pedig most nem engedhet meg magának Lengyelország.

* * * * *

**Eddig megjelent számaink megtekinthetők
és letölthetők a www.vki.hu weboldalról**